

УДК 65.012.34

ФУНКЦІЇ ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Іванова М. І., к.е.н, доцент, Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», м. Дніпропетровськ

Іванова М. І. Функції логістичної системи.

Стаття присвячена дослідженню розбіжностей в трактуванні термінів логістичної системи та її функцій. Більшість сучасних вчених-науковців у визначенні логістичної системи виокремлюють структурні підрозділи та складові матеріального потоку, не зосереджуючи уваги на перерахуванні функцій, що повинна виконувати дана система. Майже не виникає суперечок при визначенні властивостей об'єкту, який можна вважати системою. Метою статті є дослідження функцій логістичної системи та наведення авторського бачення трактування дефініції «логістична система». На цей час найбільш розповсюдженими є два підходи до класифікації основних логістичних функцій: по-перше, спираючись на класичні функції менеджменту з більш дрібним виокремленням логістичних процесів, по-друге, з позиції загального наповнення дефініції логістики. Автором наведені приклади «підміни» понять, коли замість терміну «логістичні функції» науковцями використовуються поняття «функціональні розділи логістичного управління», «задачі логістичної діяльності підприємства», «функції та задачі логістичної діяльності», «функції логістичного управління», «управління логістичною діяльністю промислового підприємства». Підбиваючи висновки, відмітимо, що в логістиці існує серйозне питання уніфікації термінології. За авторським баченням, логістична система повинна складатися із сукупності елементів (вхід, вихід, об'єкт, суб'єкт, обмеження, зворотний зв'язок), які забезпечують реалізацію управлінських впливів щодо мінімізації витрат та, відповідно, максимізації прибутку підприємства. При цьому логістична система з урахуванням функцій управління повинна відповідати класичній схемі процесу управління, в основу якої покладені основні функції управління: планування, організація, мотивація, контроль.

Ivanova M. Functions of the Logistics System.

The article investigates differences in the interpretation of the term 'logistics system' and its functions. In defining logistics system, most modern scholars and scientists distinguish the structural units and material flow components without focusing on the functions that the system has to perform. Disputes rarely arise in determining the properties of an object, which can be considered a system. The study deals with the functions of logistics systems and gives the author's interpretation of the term "logistics system". Currently, the most common are two main approaches to the classification of logistics functions: First, based on the classic management functions with minor distinguishing of the logistics processes, and secondly, from a position of total content of the logistics definition. The author gives examples of "substitution" of concepts, when instead of the term "logistics functions" scientists use the concepts of "functional sections of the logistics management", "the goals of the logistics at the enterprise", "functions and goals of logistics", "functions of the logistics management", "management of the logistics activities in an industrial enterprise". In conclusion, the author speaks about a serious problem of unification of the logistics terminology. The author believes that the logistics system should consist of a combination of elements (input, output, object, subject, limits, and feedback) to ensure the implementation of management influences as to minimizing costs and consequently maximizing profits. The logistics system with imparted management functions should meet a classical scheme of the management process based on the major functions of management: planning, organization, incentive, control.

Иванова М. И. Функции логистической системы.

В статье рассмотрены разногласия трактовки терминов логистической системы и ее функций. Большинство современных ученых в определении логистической системы выделяют структурные подразделения и составляющие материального потока, не уделяя внимания функциям, которые должна выполнять данная система. Почти не возникает споров при определении свойств объекта, который можно считать системой. Целью статьи является исследование функций логистической системы и приведение авторского видения трактовки дефиниции «логистическая система». В настоящее время наиболее распространенными являются два подхода к классификации основных логистических функций: во-первых, опираясь на классические функции менеджмента с более детальным выделением логистических процессов, во-вторых, с позиции общего наполнения дефиниции логистики. Автором приведены примеры «подмены» понятий, когда вместо термина «логистические функции» учеными используются понятия «функциональные подразделения логистического управления», «задачи логистической деятельности предприятия», «функции и задачи логистической деятельности», «функции логистического управления», «управление логистической деятельностью промышленного предприятия». Подводя итоги, отметим, что в логистике существует серьезный вопрос унификации терминологии. По авторскому видению, логистическая система должна состоять из совокупности элементов (вход, выход, объект, субъект, ограничения, обратная связь), которые обеспечивают реализацию управляющих воздействий по минимизации расходов и, соответственно, максимизации прибыли предприятия. При этом логистическая система с учетом функций управления должна соответствовать классической схеме процесса управления, в основу которой положены основные функции управления: планирование, организация, мотивация, контроль.

Постановка проблеми. Незважаючи на широке застосування вченими-науковцями системного підходу у дослідженні багатьох економічних категорій, й досі залишається значна кількість суперечливих моментів, що стосуються як визначення логістичної системи, так і переліку функцій, які ця система повинна виконувати. Саме значна розбіжність між економістами в трактуванні термінів логістичної системи та її функцій вимагають уточнення саме цих категорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.І. Сергєєв стверджує, що логістична система – це відносно стійка сукупність ланок (структурних/функціональних підрозділів підприємства, а також постачальників, споживачів, логістичних посередників), що взаємопов'язані та об'єднані єдиним логістичним процесом задля реалізації корпоративної стратегії організації бізнесу [1, С. 28], яка може розглядатися як на макрорівні (велика логістична система, елементами якої є окремі суб'єкти господарювання, не обмежені у територіальному розташуванні), так і на мікрорівні (система охоплює внутрішньовиробничу логістичну сферу одного підприємства). С.М. Димарчук, у свою чергу, під логістичною системою представляє комплекс елементів, сутність яких полягає у вирішенні складної економічної задачі, а саме в поєднанні наукового та практичного управління потоковими процесами і зокрема управління рухом і зберіганням сировини, матеріалів, напівфабрикатів та готової продукції в господарському обігу від первинного джерела сировини до кінцевого споживача продукції. Тобто обидва автори при визначенні логістичної системи не зосереджують увагу на перерахуванні функцій, що повинна виконувати дана система, а виокремлюють структурні підрозділи та складові матеріального потоку, відповідно. При цьому С.М. Димарчук ефективність логістичної системи оцінює через рівень якості забезпечення дієвості функціонування логістичної системи [2, С. 20-22].

В.П. Битов стверджує, що логістична система є комплексом процесів і явищ, а також зв'язків між ними, що існує об'єктивно, незалежно від суб'єкта управління та характеризується критерієм економічного зростання та мінімізацією логістичних витрат

[3, С. 7], тобто автор також підкреслює необхідність пов'язувати дефініцію «логістична система» та «ефективність». Логістична система, за його думкою, це адаптивна система із зворотним зв'язком, виконуюча ті або інші логістичні операції, яка складається, як правило, з декількох підсистем і що має розвинені зв'язки із зовнішнім середовищі [3, С. 8]. Насторожує достатньо розмите «ті або інші логістичні операції», тобто відсутня чітка визначеність логістичних операцій та логістичних підсистем; до того ж серед властивостей було виокремлено лише інтеграційні якості [3, С. 8].

Достатньо обґрунтовано підійшла до визначення логістичної системи Р.Р. Ларіна, яка чітко виокремила властивості об'єкту, який можна вважати системою [4, С. 39]:

1) цілісність і подільність: система є цілісною сукупністю елементів, що взаємодіють один з одним. Елементи існують лише в системі. Поза системою вони є лише об'єктами, яким властива потенційна здатність утворення системи. Елементи системи можуть бути різноякісними, але одночасно сумісними;

2) зв'язки: між елементами системи існують суттєві зв'язки, які із закономірною необхідністю визначають інтеграційні якості цієї системи. Зв'язки можуть бути матеріальні, інформаційні, прямі, зворотні тощо. Зв'язки між елементами усередині системи мають бути міцнішими, ніж зв'язки окремих елементів із зовнішнім середовищем, оскільки інакше система не зможе існувати;

3) організація: наявність чинників, що формують систему та елементи системи, лише припускає можливість її створення. Для появи системи необхідно сформувати впорядковані зв'язки, тобто певну структуру, організацію системи;

4) інтеграційні якості, що розглядаються як наявність у системі інтеграційних якостей, тобто якостей, властивих системі в цілому, але не властивих жодному з її елементів окремо.

В.І. Амелькін, у свою чергу, властивості логістичних систем, що відмічені Р.Р. Ларіною, доповнює складністю логістичної системи (наявність великої кількості елементів (ланок); складний характер взаємодії між окремими елементами; складність функцій, виконуваних системою; наявністю складно організованого управління; впливом на систему великої кількості стохастичних чинників зовнішнього середовища) та ієрархічністю або підлеглистю елементів нижчого рівня елементам вищого рівня в плані лінійного або функціонального логістичного управління [5, С. 47].

Мета статті – дослідити функції логістичної системи та запропонувати авторське бачення трактування дефініції «логістична система».

Викладення основного матеріалу. Н.Й. Коніщевою та Н.В. Трушкіною було запропоновано схему основних процесів логістичної діяльності на промисловому підприємстві [6, С. 116] (рис. 1), за якою авторами основні логістичні функції були ототожені з процесами логістичної діяльності. На наш погляд, відображення і поділ на рис. 1 споживачів на крупно-, середньо- та дрібнооптові не має безпосереднього відношення до процесів логістичної діяльності, оскільки збутова логістична функція саме і передбачає взаємодію виробника із основними споживачами готової продукції.

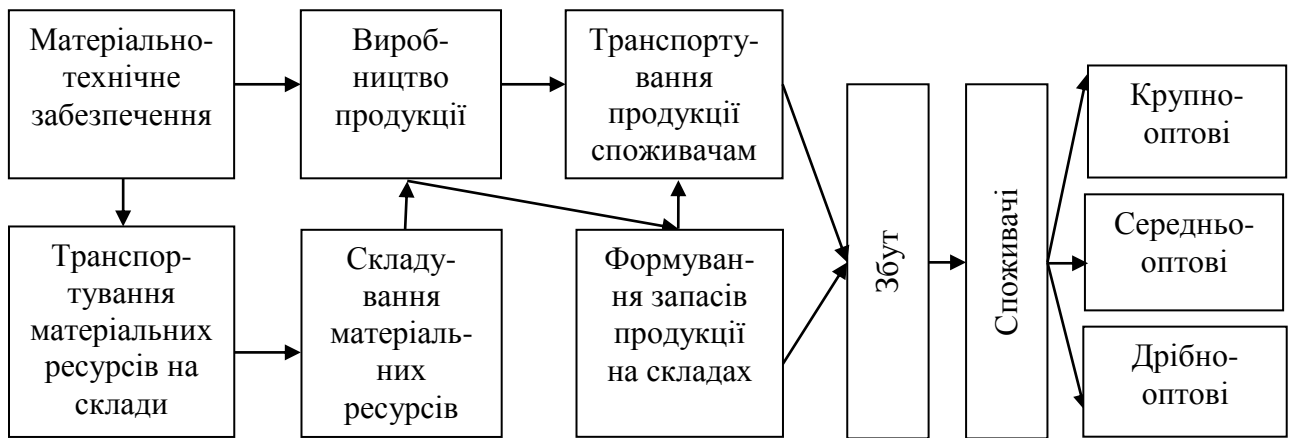

Рисунок 1 - Послідовність процесів логістичної діяльності на промисловому підприємстві [6, С. 116]

В той час як Л.Б. Міротін та І.Е. Ташбаєв до основних логістичних функцій відносять [7, С. 140–147]: логістичне адміністрування; надходження, обробку та оформлення замовлення; планування виробництва; закупки продукції; поставку продукції; складування і зберігання продукції на складі; збут продукції; доставку замовлення.

У свою чергу, В.Є. Ніколайчук та В.Г. Кузнецов до класифікації основних логістичних функцій підходять, спираючись на класичні функції менеджменту з більш дрібним виокремленням логістичних процесів. Тобто наповненість та кількість цих ознак може змінюватися від особливостей організації постачання, виробництва та реалізації продукції на підприємстві [8, С. 64]:

- планування, організацію і управління матеріально-технічним постачанням, формування господарських зв'язків з поставок товарів або надання послуг, їх розвиток, корегування та раціоналізацію;

- планування, організацію і управління складським господарством;

- планування, організацію і управління транспортним господарством;

- планування, організацію і управління матеріальними та інформаційними потоками в процесі виробництва;

- планування, організацію і управління діловими послугами логістичного характеру;

- планування і контроль інвестицій на створення і розвиток логістичної інфраструктури;

- управління матеріальними і товарними запасами;

- управління інформаційними системами;

- планування, організацію і управління процесами розподілу і поставки;

- контроль якісних параметрів та їх стандартизацію;

- визначення обсягів і напрямів матеріальних та інформаційних потоків;

- прогнозування потреби у перевезеннях;

- проектування інфраструктурних елементів у логістичних системах.

М.А. Окландер та О.П. Хромов до формування логістичних функцій підходять з позиції загального наповнення дефініції логістики і виокремлюють [9, С. 28]:

- 1) фізичний розподіл: координацію з планом маркетингу; прогнозування попиту; сервіс; оперативно-календарне планування транспортування готової продукції; управління запасами готової продукції; оброблення замовлень клієнтури; складування готової продукції; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з готовою продукцією; постачання готової продукції; облік запасів готової продукції;

- 2) підтримку виробництва: координацію з планом фізичного розподілу; оперативно-календарне планування руху незавершеного виробництва;

внутрішньозаводські переміщення матеріалів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з незавершеним виробництвом; доведення сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів до виробничих підрозділів; складування незавершеного виробництва; облік запасів незавершеного виробництва;

3) постачання: координацію з оперативно-календарним планом виробництва; вибір і проведення переговорів з постачальниками; планування потреби в матеріалах; складання оперативно-календарного плану постачання; транспортування сировини, матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів; складування виробничих запасів; навантажувально-розвантажувальні та транспортно-складські роботи з предметами постачання.

На наступному етапі приділимо увагу дослідженням, в яких науковці впроваджували нові дефініції, розуміючи під ними логістичні функції.

Так, А.Д. Чудаков використовує замість дефініції «логістичні функції», термін «функціональні розділи логістичного управління», і відносить до них [10, С. 6-7]:

- управління замовленнями від споживачів, пропозиціями продуцентів (які створюють і поставляють товари) і встановленням співвідношень між ними; управління інформаційними потоками; управління закупками і поставками;

- управління виробничою діяльністю;

- управління запасами та складуванням;

- управління фінансово-збутовою діяльністю;

- управління сервісним обслуговуванням; управління ціноутворенням; управління іншими компонентами виробничої діяльності (кадрами, допоміжним виробництвом).

В.Л. Пилюшенко та С.В. Борзенков дефініцію «логістичні функції» замінюють «задачами логістичної діяльності підприємства», до яких відносять [11, С. 67]:

- формування оптимальної виробничої програми виробничо-збутової системи промислового підприємства, яка відповідає структурі споживчого попиту;

- розробку алгоритму її змін при коливаннях споживчого попиту у випадках ресурсних обмежень;

- оптимізацію запасів на кожному рівні логістичної системи підприємства;

- оптимізацію руху матеріальних та інформаційних потоків логістичної системи;

- оптимізацію загальних витрат при організації і руху матеріальних та інформаційних потоків логістичної системи.

Вирівняти цей факт спробували Н.Й. Коніщева та Н.В. Трушкіна, які ввели дефініцію функції та задачі логістичної діяльності на промисловому підприємстві [6, С. 118-119]. Під логістичною діяльністю промислового підприємства автори розуміють «особливий вид господарської діяльності, реалізація якої потребує здійснення послідовних процесів логістичної діяльності промислового підприємства в єдиному комплексі, що дозволяє мінімізувати витрати та збитки за рахунок оптимізації логістичного «ланцюга» підприємства та зменшення впливу зовнішніх ризиків» [Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В., С. 122].

А.Д. Чудаков до «функціональних розділів логістичного управління» відносить [10, С. 6-7]:

1) управління замовленнями від споживачів, пропозиціями продуцентів (які створюють і поставляють товари) і встановленням співвідношень між ними;

2) управління інформаційними потоками;

3) управління закупками і поставками;

4) управління виробничою діяльністю;

5) управління запасами та складуванням;

6) управління фінансово-збутовою діяльністю;»

«7) управління сервісним обслуговуванням;

8) управління ціноутворенням;

9) управління іншими компонентами виробничої діяльності (кадрами, допоміжним

виробництвом)».

А.Д. Чудаков також оперує терміном «функції логістичного управління», до яких відносить: 1) формування господарських зв'язків з поставки товарів і надання послуг, їх розвиток, корегування та раціоналізацію; 2) визначення обсягів і напрямів матеріальних потоків; 3) прогностичні оцінки потреби в перевезеннях; 4) визначення послідовності просування товарів через місця складування; 5) розвиток, розміщення та організацію складського господарства; управління запасами в сфері виробництва; 6) здійснення перевезень, а також усіх необхідних операцій на шляху руху вантажів до пунктів призначення; 7) виконання операцій, що безпосередньо відбуваються перед перевезенням товарів і що завершують їх (упаковку, маркування, підготовку до перевезень); 8) управління складськими операціями [10, С. 16].

Н.Й. Коніщева та Н.В. Трушкіна також наводять власно сформований термін «управління логістичною діяльністю промислового підприємства», як «безперервний ітеративний процес, який здійснюється через реалізацію функцій управління (прогнозування, планування, організацію, облік, контроль, аналіз, регулювання) єдиним комплексом послідовних процесів логістичної діяльності промислового підприємства (матеріально-технічне забезпечення, виробництво продукції, формування запасів готової продукції, складування, транспортування продукції, обслуговування споживачів і збут готової продукції)» [6, С. 122]. При цьому відмітимо, що у цих авторів деякі задачі логістичної діяльності перетинаються із задачами управління логістичною діяльністю. Це стосується розробки й оптимізації планів як виробництва продукції, так і МТЗ; аналізу витрат на МТЗ, кон'юнктури ринків, конкурентів і споживачів; контролю за оплатою, веденням обліку, аналізу і контролю за рухом, зберіганням і використанням матеріалів. На наш погляд, авторам необхідно більш детально переглянути і більш чітко класифікувати функції та задачі логістичної діяльності і управління логістичною діяльністю.

Достатньо широко були досліджені логістичні методи управління окремими логістичними операціями в логістичних системах А.М. Ткаченко та А.М. Шевчук, що дозволяє суб'єкту управління приймати своєчасні, дієві управлінські рішення [12, С. 12-16].

Висновки. Ми бачимо, що в логістиці, як відносно молодій науці, існує серйозне питання уніфікації термінології, оскільки наявність великої кількості трактувань одного поняття не дозволяє, на жаль, науковцям досягти порозуміння щодо «наповнення» базових визначень. На наш погляд, логістична система повинна складатися із сукупності елементів (вхід, вихід, об'єкт, суб'єкт, обмеження, зворотний зв'язок), які забезпечують реалізацію управлінських впливів щодо мінімізації витрат та, відповідно, максимізації прибутку підприємства. При цьому логістична система з урахуванням функцій управління повинна відповідати класичній схемі процесу управління, в основу якої покладені основні функції управління: планування, організація, мотивація, контроль.

Список використаних джерел:

1. Корпоративная логистика. 300 ответов на вопросы профессионалов [Текст] / [под общ. и научн. ред. Сергеева В. И.]. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 976 с.
2. Димарчук С.М. Логістична система управління та її взаємозв'язок з стратегією підприємства [Текст] / С.М. Димарчук // Вісник ДУ «Львівська політехніка», 2000. – № 390. – С. 20-22.
3. Битов В.П. Логістична система у сільськогосподарських підприємствах [Текст] / В.П. Битов // Логістика: теорія і практика, 2012. –№2(3). –С. 4-9.
4. Ларина Р. Р. Логистика в управлении организационно-экономическими системами [Текст] / Р.Р.Ларина, В.Л. Пилюшенко, В.Н. Амитан – Донецк : Изд. ВИК, 2003. – 239 с.

5. Амелькін В.І. Теоретичні засади функціонування логістичної системи підприємства [Текст] / В.І. Амелькін // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Економіка та підприємництво. – 2009. – № 4(8). – С. 46 – 49.

6. Коніщева Н.Й., Трушкіна Н.В. Управління логістичною діяльністю промислових підприємств // Економіка промисловості. – 2005. – № 1. – С. 114-123.

7. Миротин Л.Б. Эффективная логистика [Текст] / Л.Б. Миротин, Ы.Э. Ташбаев, О.Г. Порошина – М.: Экзамен, 2002. – 160 с.

8. Николайчук В.Е., Кузнецов В.Г. Теория и практика управления материальными потоками (логистическая концепция) [Текст] : монография / В.Е. Николайчук, В.Г. Кузнецов – Донецк: Донецкий гос. ун-т, 1999. – 413 с.

9. Окландер М.А., Хромов О.П. Промислова логістика [Текст] / М.А. Окландер, О.П. Хромов – К.: Центр навч. літ-ри, 2004. – 222 с.

10. Чудаков А.Д. Логистика [Текст] / А.Д. Чудаков – М.: Изд-во РДЛ, 2003. – 480 с.

11. Пилюшенко В.Л., Борзенков С.В. Необходимость использования моделей и методов промышленной логистики коксохимическим предприятием [Текст] / В.Л. Пилюшенко, С.В. Борзенков // Вісник Донецького ун-ту. – Сер. Економіка і право. – 2002. – № 2. – Ч. 1. – С. 66–71.

12. Ткаченко А.М. Логістичне управління вантажоперевезеннями [Текст] : монографія / А.М. Ткаченко, А.М. Шевчук ; Запоріж. держ. інж. акад. – Запоріжжя : Вид-во Запоріж. держ. інж. акад., 2010. – 248 с.

Ключові слова: логістична діяльність, функції логістики, логістична система, функції управління.

Ключевые слова: логистическая деятельность, функции логистики, логистическая система, функции управления.

Keywords: logistics activities, functions of logistics, logistics system management functions/

УДК 338

СИСТЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЦІН НА СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНІ ТОВАРИ ТА ПОСЛУГИ

Трохимець О. І., к.е.н., доцент, Класичний приватний університет, м. Запоріжжя

Трохимець О.І. Система організації та проведення моніторингу цін на соціально орієнтовані товари та послуги.

Зроблено аналіз організації системи моніторингу цін на соціально орієнтовані товари та послуги в Україні. Моніторинг проводиться відповідно до Методичних рекомендацій з проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку. Процес моніторингу цін – це оперативне дослідження у регіонах цін і тарифів на визначених Кабінетом Міністрів України соціально значущі товари та послуги, аналіз і дослідження динаміки цінних процесів на товарних ринках, що здійснюється на підставі інформації та первинних документів базових підприємств, і не є перевіркою дотримання ними державної дисципліни ціни. Зазначені законодавчі аспекти регулювання проведення моніторингу цін і тарифів на споживчому ринку, зокрема вказані нормативно-правові акти щодо регулювання цін та проведення моніторингу споживчих цін. Зокрема, в статті зазначено, що Державна інспекція з контролю за цінами знаходиться на стадії ліквідації та